తరంలో అంతరం

1

సుబ్బారావు భార్య చనిపోయింది. పసికూనల్ని శపించినట్లు తనమీద పారవేసి, తన భవిష్యత్తును అయోమయం చేసి ఈ లోకంలోంచి నిర్గమించింది అతని భార్య. రెండవపెళ్ళి ప్రస్తావన వచ్చింది. అతనికి తల నెరవలేదు. ఈడుచూస్తే మూడు పుష్కరాలకు లోపే!

సుబ్బారావు చదువుకున్నవాడూ సంస్కారీకాడు! - చనిపోతూ, ఆఖరి కోర్కగా భార్య నిర్బంధించలేదు అతన్ని- అయినా ఎవరెన్ని చెప్పినా మారుమనువు వల్లకాదన్నాడు. అనుకున్న తర్వాత ఏనాడూ మాటతప్పి ఎరగడు. చివరకు, విసిగిపోయి, పరామర్శకు వచ్చిన చుట్టపక్కాలంతా జారుకున్నారు.

* * *

తన తాహతుకు, తన వాతావరణానికీ సుబ్బారావుకు పెళ్ళిచేసుకునేందుకు ఎన్ని అవకాశాలు, ఆశలు వున్నాయో, అదే నిష్పత్తిలో అనుమానాలు, నిరాశా కూడా లేకపోలేదు! అయితే--మనిషి-అన్న తర్వాత, ఆపేక్ష, అంతఃకరణలు వున్నంతవరకూ, వాటిని నమ్ముకున్నంతవరకూ సుబ్బారావుకు, తన పిల్లల సుఖం చూడదల్చుకుంటే-వారి క్షేమమే తన క్షేమం అనుకుంటే - ఎంతమాత్రం పెండ్లిచేసుకోకూడదనిపించింది.

...నిజానికి తన పొరుగునవున్న ముసలి రంగయ్య దాంపత్యం తనకి ఒక గుణపాఠం. వాళ్ళిద్దరూ ప్రతి చిన్న విషయంలోనూ దొమ్ములాడుకు ఛస్తుంటే తనకి ఎన్నిసార్లు నిద్రాభంగం కాలేదు! ఇంటిపెత్తనం నెత్తినవేసుకు యీదుతోంది. అందులో- చిన్నపెళ్లాం, ఇక నోరెత్తటానికి వీలుందా! ఎన్నింటికి తమాయించుకున్నా - తన మొదటిభార్య కూతురు విషయంలో మాత్రం - గుండె నిలవక నోరు చేసుకుంటాడు రంగయ్య! అది ఏ జోలీ ఎరుగని పిల్ల, అసలె ముండమోసి, సంఘంలో హీనంగా పడివున్నదాన్ని, దాని మానాన దాన్ని పోనీయక 'ఏదో రెచ్చకొట్టి దాంతో కీచులాట పెట్టుకుంటుంది.

ఆ పిల్లకు తనుమాత్రం ఏం అన్యాయం తలపెట్టాడు? నిక్షేపంలాంటి మోతుబరి కొడుక్కియిచ్చి తన కున్నంతలో బాగానే జరిపించాడు పెళ్లి. పెళ్లికొడుకు ఊచలాగా నాజూకైనవాడే కాకుండా మొహంలో కళవుంది. అన్నమ్మ అదృష్టవంతురాలు అన్నారు. "అదుగో పసుపు ఇదుగో ముసుగు" అన్నట్లయింది చివరకు. శోభనం ముహూర్తం మరో వారం వుందనగా పాము కరిచి చచ్చిపోయాడని వార్తవచ్చింది. అంతా లబోదిబోమన్నారు. ఎవరికి వారు, దేముడ్ని, విధిని తిట్టితిట్టి విసిగి వుపశమనం పొందారు. అంతలోనే పిల్లను ఇక్కడ వుంచటమా అక్కడ వుంచటమా అన్న మాటమీద పేచీవచ్చి అదంతా ఒక పెద్దరగడై—చివరికి ఏనోవర్తన్నా లేకుండా పుట్టింటనే పడి వుంటోంది అన్నమ్మ! కడుపు తీపివల్ల, కలిగిన అన్యాయానికి జాలివల్లా—అన్నమ్మమీద ప్రేమ కరుణ రంగయ్య చూపితే-అది ఎంత మాత్రం చిన్న భార్యకు గిట్టదు...అందువల్ల తను కల్పించుకుని మాట మిగ్గలవలసి వస్తుంది. ఇదీ ఆ సంసారం!

2

అసలు సుబ్బారావుభార్యకూ అన్నమ్మకూ పూర్వంనుంచీ స్నేహం. సుబ్బారావు తెల్లారి ఏడింటికి లేచి పనిలోకి పోతే, తిరిగి రాత్రి ఏడింటి దాకా ఇంటి ముఖం పట్టేవాడు కాదు. అందువల్ల పగలల్లా అన్నమ్మా సుబ్బారావు భార్యా కలిసి మెలిసి వుండేవారు. ఈ జోస్తీవల్లనే జబ్బుచేసిన మొదటి రోజుల్నుండి చివరవరకూ సుబ్బారావు భార్యకు అన్నమ్మ-తన సుఖం చూచుకోకుండా కష్టపడి వుపచారం చేసింది. ఏ రోజు మానితే ఆ రోజు జీతం విరగగోసే కంపెనీ వుద్యోగంలోవుంటూ-భార్య విషయంలో గగ్గోలుపడుతున్న సుబ్బారావుకు అన్నమ్మ దేవతలాగా ఆదుకుంది. ఆమె ఋణం తను ఎలా తీర్చుకోగలడో తనైనా అంత చాకిరీ చేసివచ్చి కూడా కన్నుమూసి ఎరగకుండా తన భార్యకు వుపచారం చేశాడు. ఒక్కొక్క రోజున సుబ్బారావు వచ్చేటప్పటికి చీకటిపడేది. అలాంటపుడు అన్నమ్మ యింటికి వెళ్లిపోవాల్సిందే! కాని బాధపడుతున్న రోగిని చూస్తూ చూస్తూ వదిలి రావటానికి కాళ్లు ఆడేవి కావు. ఇలా ఆలస్యమైన నాడు సవతితల్లి మరీ రెచ్చేది! "అచ్చోసిన ఆంబోతల్లె ఎవడివెంట తిరుగుతున్నావే ఇంత రాత్రిదాకా" అంటూ చాలా పరుషంగా తిట్టేది. అయినప్పటికీ అన్నింటినీ దిగమింగి స్నేహితురాలికోసం శాయశక్తులా తంటాలు పడింది. కాని కృషికి తగినఫలం కూడా మన సొత్తు కాదన్నట్లు - భగవంతుడు మాత్రం సుబ్బారావు భార్యను ఎత్తుకు చక్కాపోయాడు!

* * *

పరంపరలుగా రావటం కష్టాలవంతు. వాట్లని తట్టుకోవలసిన బాధ్యత మాత్రం మనుష్యులవంతు. సుబ్బారావుకు ఎంత దీర్ఘంగా ఆలోచించినా తన జీవితాన్ని, తన భవిష్యత్తును కటికచీకటి ఆవరించి వుంది. తను సుఖపడేందుకు పుట్టలేదని తన ముఖాన ఏనాడో వ్రాసిపెట్టివుంది. ఈ నాశు తప్పేదికాదది! ఇన్నాళ్లూ నామమాత్రంగా తన భార్య - మంచంలో అంటూ - వుండటంవల్ల ఆమెకోసం అన్నమ్మ వస్తూవుండటం, తన భార్య, పిల్లలు, ఇల్లు ఇవన్నీ చూసుకు సర్దుకుపోతూవుండేది. కాని ఇక అన్నమ్మ రావటానికి వీలులేదు. తన భార్య బ్రతికివున్న రోజుల్లోనే ఎర్రగుడ్లను మిటకరించిన ఆ గూడెం ఇప్పుడు తన యింట్లో అన్నమ్మ అడుగుపెడితే వూరుక్కుంటుందా?

సుబ్బారావు వొంటరిగాడు అయిన మొదటిరోజునుంచీ అతని దినచర్య పూర్తిగా మారిపోయింది. చీకటితో లేచి పొయ్యివెలిగించి ఎత్తెసరు పొయ్యిమీదకి ఎక్కించి, తను మొహం కడుక్కుని పిల్లలిద్దరికీ ముఖాలు కడిగి నీళ్లు పోశాడు. ఆ పిల్లలిద్దర్ని తనకంచం చుట్టూ కూర్చోపెట్టుకుని తను, గతికే నాలుగు ముద్దల్లోనే వాళ్ల కడుపులు కూడా నింపి వాళ్లకు లాగూ చొక్కాలు తొడిగి తను బట్టలు వేసుకున్నాడు - మరి తను కంపెనీకి వెళ్లిపోవాలి- ఒక్కక్షణం ఆలస్యం అవటానికి వీలులేదు. మరి ఈ పిల్లల గతేమిటి? అందులో, కాలువ నాళ్లు - కంటిరెప్పలవలె కాపాడక[illegible]తే సందులు తిరిగి దారి తప్పుతారో?

శ్రీ రాళ్లబండి నరసింహమూర్తి

అసలే తల్లికోసం బెంగపెట్టుకుని వున్నారు. అన్నమ్మదగ్గర అలవాటే గాని - ఆమెకు వప్పజెప్పితే తనకు ఆ వాడలో నిలువనీడ వుండదు.

తప్పనిసరిగా ప్రక్కింటి రాముల్ని అడిగాడు "బాబాయ్! నా గతి యిట్టా కాలి పోయిందిగదా! - ఈ పసికూనల్ని మీలాంటి వాళ్లు చేరదీయకపోతే..." బావురుమన్నాడు సుబ్బారావు. రాములుది మాత్రం గుండె కాదూ? రాములు మాత్రం సుబ్బారావుకు పొరుగువాడు కాదా? రాములుకు కళ్లల్లో నీళ్లు గిర్రున తిరిగాయి. సుబ్బారావు బుజం మీద చెయ్యివేసి - ఈ మాత్రానికే ప్రాధేయపడాలా సుబ్బారావ్? పొరుగున వున్న వాళ్లం మేంకాక ఇంకెవరు చూస్తారు?" - అని భార్యని పిల్చి పిల్లల్ని వప్పజెప్పాడు. అప్పటికి మతి స్థిమితం చేసుకుని కంపెనీకి వెళ్లాడు సుబ్బారావు. అయిన పది నిమిషాల ఆలస్యానికే వడ్డీతో సహా చివాట్లు తిన్నాడు. అవును. కుర్రాళ్లను సరిదిద్దవలసిన తను ఆలస్యంగా రావటం ధర్మం కాదూ? కాని తన వ్యధ ఎవరికి తెలుసు?

* * *

వారంరోజులు తిరగ్గానే సుబ్బారావు ఒక మెషిన్ అయిపోయాడు. తెల్లారగానే గబగబా లేవటం - అన్నం వండి తను తిని వాళ్లకు పెట్టటం. కంపెనీకి పోవటం - తిరిగి సాయంత్రం - వంట, పిల్లల పని, తిండి, నిద్ర! ఈ దినచర్యలోనే సతమతమవుతున్న సుబ్బారావు జీవితం మానవత్వాన్నే కోలుపోయింది!

3

ఆనాడు పని వత్తిడి కంపెనీలో ఎక్కువ అయింది. పెద్దమూసపెట్టి లోహం కరగవలసి వచ్చింది. లోహం కరిగి నిప్పులు కక్కుతోంది. మూసలోకి మరికొన్ని ముక్కలు దింపుతున్నాడు. అంతలో పట్టు తప్పి చెయిజారి లోహం ముక్క మూసలోపడింది. దాంతో కరిగిన లోహం పైకి చింది అతని వళ్లు తూట్లుపడిపోయింది. స్పృహతప్పిపడిపోయాడు. ఆస్పత్రిలో జేర్చారు అతన్ని. వారం రోజుల్లోపల అతను తేరుకోగలడని హామీ యివ్వలేం అన్నారు డాక్టర్లు. ఆ వెర్రిమైకంలోనే - పిల్లల్ని గురించి, వాళ్ళ తిండితిప్పలుగురించీ ఒకటే కలవరింతలు.

మర్నాడు ప్రొద్దున రాములు పిల్లలిద్దర్ని వెంటపెట్టుకుని ఆస్పత్రికి వచ్చాడు. అతన్ని చూడగానే పిల్లలు ఆవురుమని ఏడ్చారు. ఈ నాన్న లేకపోతే వాళ్లకు రోజు గడవదు. ఈ నాన్న తప్ప ఈ లోకంలో వాళ్లకు దిక్కెవరున్నారూ?

ఈ కారణంగా తన కన్నో, కాలో, చెయ్యో పోయి, అవిటివాడు కాకుండా అదృష్టవశాత్తు - బ్రతికి బయటపడ్డాడు సుబ్బారావు. ఇక రేపోమాపో ఆస్పత్రిలోంచి విడుదలచేస్తామంటున్నారు. అదేమో! రోజూ రావల్సిన వేళకు రాములు రాలేదు. చాలా ఆలస్యంగా వచ్చాడు. రాములు ముఖం చాలా వికృతంగా వుంది. ప్రక్కన కొంగు పట్టుకుని పెద్ద పిల్లవాడు నుంచున్నాడు ఏడుస్తూ. ఇదంతా సుబ్బారావుకు అయోమయంగా వుంది. ఏం జరిగిందో పాలుపోవటం లేదు. దుఃఖం పొంగిపోతూ "నీ చంటిపిల్లవాడ్ని పొట్టన పెట్టుకున్నాను సుబ్బారావ్" అని ఏడ్చాడు. సుబ్బారావు క్షేమీ బోధపడటం లేదు. భరించలేకపోయాడు. "ఏం జరిగింది రాములూ? సూటిగా చెప్పు! ఏంజరిగింది?" అని అడిగాడు ఒణుకుతూ. "ఏం చెప్పను? ఆస్పత్రి దగ్గరఅయితే వాడికి కాలునిలవదు. రోజూ జాగ్రత్తపడేవాడ్ని. ఇవాళ దూసుకుపోయాడు. తొందరలో బండి క్రింద పడ్డాడు. చక్రం పైనించి పోయింది. ఆస్పత్రిలో జేర్చాం. మన స్పృహలో లేడు. డాక్టర్లు గూడా ఫర్వాలేదని చెప్పలేకపోతున్నారు..." ఇంతకూ నా చేతిలో పెట్టావు వాళ్ళని సుబ్బారావ్ - మాట దక్కించుకోలేకపోయాను." అని బావురుమన్నాడు, రాములు. సుబ్బారావు ఆ దుఃఖోన్మాదంలో పిచ్చివాడల్లే వెర్రిచూపులు చూస్తూ విన్నాడు. ఏమీ మాట్లాడలేని బలహీనతలో పడిపోయాడు. ఆరోజో, మర్నాడో ఆస్పత్రిలోంచి విడుదల కావల్సిన సుబ్బారావుపరిస్థితి చూచి మరి వారంరోజులు దాకా ఇక్కడే వుండాలన్నాడు డాక్టరు.

ఆరెండు రోజులూ పిల్లవానికోసం ఎంత మనోవ్యధను అనుభవించాడో తెలియదు. సుబ్బారావు రూపే సుబ్బారావులో లేకుండా పోయింది. మర్నాడు ఉదయం పిల్లవాడు చనిపోయాడన్న వార్త విని అతను చలించలేదు. కారణం - అతని దృష్టిలో పిల్లవాడు మొన్ననే చనిపోయాడు. తన శక్తికొలది - తన పేగులు పట్టినంతవరకూ పిల్లవానికోసం దుఃఖించటం అయిపోయింది. దానితో ఆ పుత్ర పితృరుణాలు తీరిపోయాయి. అతని దృష్టిలో ఇప్పుడు తన పెద్ద బిడ్డడే ఏకైక సంతానం.

పిల్లవాడు పోయాడని వినగానే తన కంపెనీ కార్మికులు, పొరుగువాళ్లూ చాలా మంది వచ్చారు. పరామర్శచేసి అతనిలో మానుపట్టుతున్న గాయాన్ని రేపటానికి ప్రయత్నించారు గాని సుబ్బారావులో సంచలనం కలుగలేదు.

రాత్రి ఏడు అవుతోందనగా అన్నమ్మ వచ్చింది. చూడగానే గుర్తుపట్టలేకపోయాడు. మెదడులో అనవాలు పట్ట

గలిగాడు. అంతరాత్మలో ఎవరో "వచ్చినది అన్నమ్మ కాదుగద?" అని అడిగినట్లనిపించింది - ఔను. అదేపోలిక - అప్రయత్నంగా - "అన్నమ్మా" అని పిలిచాడు. "ఔ" నన్నట్లు తలవూపింది. ఔను అన్నమ్మే వచ్చింది. తనకోసం వచ్చింది. ఏవో పాతవిషయాలు జ్ఞప్తికి వచ్చాయి. ఆదోక తీపి బాధ ననుభవించాడు. ఈ అన్నమ్మ ఎవరు? తనెవరు? తనకోసం ఎందుకు వచ్చింది? ముఖాముఖి ఏనాడూ మాట్లాడి ఎరుగడే! తన భార్య వున్నన్నాళ్ళూ వస్తూ పోతూ వుండేదేగాని ఏనాడూ పలకరించి ఎరుగడే! అతనికి వింతగా వుంది.

"ఏం అన్నమ్మా నన్ను చూచిపోవటానికి వచ్చావా?"

"పిల్లవాడు పోయాడుటగా" అంది కళ్లు అద్దుకుంటూ.

"ఔను! వెళ్ళిపోయాడు. వాడి ఋణం తీరిపోయింది. ఇంతకూ దానికి మహాపచారం చేశాను. ప్రేమఫలంగా యిచ్చిన ఇద్దరి బిడ్డల్లోనూ - అప్పుడే ఒకడ్ని దక్కించుకోలేక పోయాను. ఖర్మం అనుభవించి తీరాలిగా, అన్నమ్మా?"

"బంగారంలాంటి పిల్లాడు. చారెడేసి కళ్లు. మరీ అక్కకు జబ్బుచేసిన రోజుల్లో పిన్నీ పిన్నీ అంటూ నా కొంగు పట్టుకు తిరిగేవాడు"..... అనుకుంటూ పిల్లవాని హావభావచేష్టలను వర్ణిస్తూ దుఃఖించింది. పిల్లవాడు చేసిన ప్రతి చిన్నవిషయం ఎంత మెళుకువుగా వర్ణించిందో! - వింటుంటే సుబ్బారావు ఆశ్చర్యపోయాడు.

అన్నమ్మ రావటం, తిరిగి పిల్లవాడ్ని వర్ణించి జ్ఞప్తిచెయ్యటం - అతని గుండెను కలచివేసింది. "అన్నమ్మా! దానికి తెలుసు - నేను వట్టి పనికిమాలినవాడ్ని అని - పెద్దవాడెలాగో ఎదిగిపోయాడు. చంటివాడ్ని పెంచి పెద్ద చెయ్యలేనని తెలుసు - అందుకే తనవద్దకు తీసుకుపోయింది చంటివాడ్ని" అన్నాడు.

అప్పటికి రాత్రి తొమ్మిది అవస్తోంది. వాళ్లిద్దరూ మాట్లాడింది ఆట్టే లేకపోయినా మధ్య మధ్య అంతరాయాలతో అంతవరకూ పిల్లవాడ్ని గురించి మాట్లాడాడు. ఇవ్వాళ అన్నమ్మతో మాట్లాడిన తర్వాత సుబ్బారావుకు ఏదో పెద్ద బరువు గుండెలోంచి దింపినట్లయింది.

"ఇంకా వున్నావేం అన్నమ్మా! చాలా పొద్దుపోయింది. ఇక యింటికి వెళ్లు" అని హెచ్చరించాడు సుబ్బారావు.

"ఇంకెక్కడికి వెళ్లను? నాకీ లోకంలో ఎవరు వున్నారు?"

"అదేమిటి అన్నమ్మా అలా అంటున్నావ్!"

"ఇంట్లో మా పిన్ని పోరు ఎక్కువైంది.. మీకు తెలియనిదేముంది?.....మా నాన్న కొట్టటం గూడా సాగించాడు. నా కున్న స్నేహితురాలు కాస్తా ఈ లోకంలోంచే వెళ్లిపోయింది గదా! మీరు ఆస్పత్రిలో వున్నారంటే ఒక్కసారి చూడాలని ఎంతో యిదయ్యాను. రెండు మూడుసార్లు బైల్దేరటానికి ప్రయత్నించాను గాని వీలులేకపోయింది. మొన్న పిల్లవాడు పోయినట్లు తెలియగానే ఇక వుండలేకపోయాను. నా మతి మతిలో లేదు. ఏమైనా చూచివస్తానని పట్టు పట్టాను. నా పట్టుదలకు ఫలితంగా దెబ్బలు తిన్నాను. "మళ్లీ నా యింట్లో కాలు పెట్టావా ఒళ్లు చీరుస్తానని" తరిమేశాడు మా నాన్న. ఇదీ నా స్థితి అని తలవంచుకుంది.

సుబ్బారావుది అతిసున్నిత ప్రవృత్తి. తనకోసం త్యాగంచేసిన వ్యక్తి తన ఎదురుగా వుంది. తన ఆంతరంగిక మనోభావాలలో భాగంపంచుకోగల వ్యక్తి తన ఎదుట నిలచింది. తనగురించి తన పిల్లవాని గురించి, తండ్రిని, వాడకట్టును లెఖ్ఖ చెయ్యకుండా...తనను నమ్మి...ముందు వెనక లాలోచించకుండా...తనవద్దకు చేరింది. ఈ పరిసితుల్లో తన కర్తవ్యం ఏమిటి? ఆమెను పాలించటం తన ధర్మమా? లేక నీతి చెప్పి ఇంటికి మరల్చటం భావ్యమా? ఒక వేళ పాలించినా తను ఈమెతో ఏరీతిగా వ్యవహరించాలి? తను ఏవిధంగా అనుకున్నా లోకం వూరోక్కదు. లోకం తనను వెలివేస్తుంది. అంతవరకూ నిజం!...పోనీ పాలించినా... అన్నమ్మ స్త్రీ! స్త్రీప్రవృత్తి చంచలం. ఏనాటికి ఏం కలుగుతుందో! కొన్నాళ్లు సాకినట్టే సాకి తనను నట్టేట ముంచి పోతుందేమో? తను ఇంతవరకూ ఏదో ఒక దినచర్యకు అలవాటుపడ్డాడు. అదే సాగిపోతే పోతుందేమొ?...ఇలాగే పరిపరి విధాల పరుగులెత్తింది మనస్సు. ఏదీ నిర్ణయించుకోలేకుండా వున్నాడు. అన్నమ్మమనస్సు మరల్చటానికి ప్రయత్నించాడుగాని లాభంలేకపోయింది. ఆనాటినుండి, తను విడుదలఅయ్యేవరకూ అక్కడే వుంటూ వచ్చింది. ప్రక్కన హోటలులో భోజనం చేసేది. తన వద్దనే రాత్రిళ్లు చాప వేసుకు పడుకునేది.

ఆనాడు విడుదల అయినాడు. రాములు పిల్లవాడ్ని తీసుకు వచ్చాడు. బండీ మాట్లాడారు. కాని రాములు ఉత్సాహంగా లేడు. "అయితే-సుబ్బారావ్! అన్నమ్మగూడా వస్తోందా నీతో?" అని అడిగాడు. ఆ ప్రశ్నకు ఏం సమాధానం చెప్తాడో సుబ్బారావు అని అన్నమ్మ అతని వంక జాలిగా-ఆత్రంగా చూచింది. "అవును వస్తోంది" అన్నాడు సూటిగా.

"అసలే ఆసరా తక్కువవాడవు. అన్నమ్మని తెచ్చి కొంపలో పెట్టుకుంటే నీకు గూడెంలో పరపతి పోతుందని తెలుసా" అని మళ్లీ రెట్టించాడు రాములు.

"ఆఁ! అన్నింటికి సిద్ధంగానే వున్నానని" సమాధానం చెప్పాడు సుబ్బారావు. అంతవరకూ బిగపట్టిన శ్వాసను ఒక్కసారి నిబ్బరంతో వదిలింది అన్నమ్మ.

* * *

మర్నాడు ప్రొద్దున డ్యూటీలో చేరాడు సుబ్బారావు. దేముడి దయవల్ల మళ్లీ మాలో మనిషివి అయ్యావని అందరూ అభినందించారు సుబ్బారావుని. ఆ రోజు పని పూర్తవగానే కంపెనీ మేనేజరుని కలుసుకున్నాడు. కంపెనీలో పని చేస్తుండగా జరిగినది గనుక.....ఈ పదిహేనురోజులకూ జీతమ్మీద శెలవిమ్మని కోరాడు. నీఅజాగ్రత్తవల్ల జరిగినదానికి మేమెట్లా బాధ్యులం-ఇవ్వాల్సిన అవసరం లేదని అన్నారు కంపెనీఅధికారులు. దాంతో చాలా యిబ్బందిపడిపోయాడు. అసలు తను ఆస్పత్రిలో జేరినప్పటికి పూర్వంవున్న వాతావరణానికి యిప్పటి వాతావరణానికీ చాలా తేడా కనపడింది. మేనేజిమెంటుకు తనకూ అదివరకటినుంచి అంతంతమాత్రమే అని తెలుసు. ఈ లోప

(20-వ పేజీ చూడండి)

కుష్ఠు ★ బొల్లి
వగైరా మేహామచ్చలు, సెగ, పవాయి వ్యాధులకు, గ్యారంటి చికిత్స, క్యాటలాగు ఉచితం. జి. వి. రెడ్డి అండ్ కో., (రిజిష్టర్డు) "భాస్కరాశ్రమము" గోపాలపురం, తూ. గోదావరి.

ఉత్తమ శైవమతగ్రంథము
పండితారాధ్యచరిత్ర
వెల రు 5-0-0 లు
ప్యాకింగిపోస్టేజి రూ. 1-4-0.

తరంలో అంతరం

(14-వ పేజీ తరువాయి)

లనే-అదను చూసుకుని తనంటే పడనివాళ్లు తనమీద ఏవేవో చెప్పివుండచ్చు. పనివాళ్లు సరిగా మాటవింటం లేదు. ఏదో విసిగిస్తే, ఒక పనివాడ్ని కేకలేశాడు. అది పైదాకా పోయింది. తన క్రింద వాళ్లను అదుపులో పెట్టుకోవటం మేస్త్రీయొక్క కనీసధర్మం. దానిని అతను నిర్వర్తించాడు. అయినప్పటికీ మాట దక్కలేదు. ఆ విషయమై అతనిని సంజాయిషీ అడిగారు. వస్తుతః అభిమానంగల వ్యక్తేమో కొంచం చిరాకుపడ్డాడు. గట్టిగానే సమాధానం చెప్పాడు. మేనేజరు మొహంచూస్తే మర్నాటికి తన ఉద్యోగం వుంటుందో వూడుతుందో అనుమానంగా వుంది.

అలిసిపోయి యింటికి వచ్చాడు. అతని మతి మతిలో లేదు. అన్నమ్మ పిల్లవాడికి అన్నం పెడ్తోంది. ఉడుకునీళ్లు కాచి సిద్ధంగా వుంచింది. స్నానంచేస్తుంటే, అన్నమ్మ మొదలు పెట్టింది. “నేను చెడిన దాన్ని కాకుండా మిమ్మల్ని గూడా చెడకొడుతున్నాను. ప్రతిరోజూ-ఆడా మగా-ఇటు పోయేవారంతా ఒకటే ఆడిపోసుకుంటున్నారు మనిద్దర్ని గురించీ” అని జాలిగా అన్నది... ఈ మాటలు వినేసరికి మరింత విసిగెత్తిపోయినాడు. కంపెనీ మీద-తన మేస్త్రీతనంమీద-అన్నదమ్ముల మీద-ఈ లోకంమీదా-ఆఖరికి తనమీదా విపరీతమైన చిరాకూ కోపం కల్గినాయి... కాని తమాయించుకున్నాడు.

భోంచేస్తూ చెప్పాడు - “ఇక ఇక్కడ లాభంలేదు అన్నమ్మా. ఇంకెక్కడికైనా వెళ్లిపోదాం - రేపే!” అని.

“అయితే నీ ఉద్యోగమో? ” అన్నది అన్నమ్మ.

“ఉద్యోగం ఇక్కడ చెయ్యాలని లేదు. పని తెలిసిన కార్మికుడికి ఇక్కడ కాకపోతే మరెక్కడైనా గడుస్తుంది. నా పనితనం నా సత్తా వాళ్లకి తెలుసు. అయినా వాళ్లకు నేను జోహుకుములు చెయ్యలేదని, మాటిమాటికి దర్శనాలు చెయ్యలేదని, వాళ్లంటే లక్ష్యం చెయ్యనని వాళ్ళకి నామీద కెసులు. పని చేతకాని వాళ్లూ - ఇక్కడ తీసేస్తే మరెక్కడా చిల్లికానీకి చెల్లనివాళ్లూ ఈ దొడ్డిదారిపద్ధతి అవలంబించాలిగాని నాబోటి పనివాడికి వాటితో నిమిత్తంలేదు. ఆ కంపెనీలోంచి మానటం వల్ల నాకు నష్టంలేదు. పొరుగూరుపోతే మరో పదిరూపాయలు ఎక్కువే సంపాదించగలను. కాని ఈ కంపెనీవాళ్లు మాత్రం కొద్ది రోజుల్లోనే ఈ జోహుకుం గాళ్లతో - నెత్తి బొప్పికట్టి పశ్చాత్తాపపడక తప్పదు - సరే యింతకూ అన్నీ కలిసి వచ్చినై - మాటా ముల్లె సర్దు—ఏమైనా సరే- రేపీపాటికి మరో వూళ్లో వుండాలి.”

—అని అన్నాడేగాని - తన జబ్బుకు చాలా ఖర్చు అయి - యిప్పటికే అప్పు చేయవల్సి వస్తోంది. ఇది ఎరుగున్న పొరుగు గనుకే అప్పోసప్పో చేసి నెట్టగల్గుతున్నాడు. పరాయివూరు వెడితే వెంటనే పని దొరుకుతుందని భరోసా ఏదీ? అంతవరకూ తన పొట్టగడవటం ఎలాగ? పైగా తనతో పాటు అన్నమ్మగూడా వున్నదాయను.

—ఈ ఆలోచనలతో అతనిలో వుద్రేకం కొన్తా దిగులుగా మారింది. మనస్సు ఎటో పోయింది. మళ్లీ అతని చేతుల్లో గల్లుమని డబ్బులమూట పడేసరికి ఉలిక్కిపడి ఎదురుగా చూచాడు. అన్నమ్మ నుంచుని వుంది. ఎన్నాళ్ళనించో పోగుచేసివుంచిన డబ్బుయిది. నేను నీ సంసారానికి ఒక గుదిబండగా వుండటం ఎంతమాత్రం యిష్టం లేదు. ఈ డబ్బు ఇవ్వాలని యిదివరకే అనుకున్నాను. కాని ఈనాడు దాంతో నిజమైన అవసరం కల్గింది.” అన్నది. “ఎందుకు తే వుంచు” అని అనలేకపోయాడు. మరు మాట్లాడకుండా పుచ్చుకున్నాడు. కృతజ్ఞతగా చిరునవ్వు నవ్వాడు సుబ్బారావు. పొరుగూరు చేరాడేగాని అనుకున్నంత తేలిగ్గా స్థిరపడలేకపోయాడు. తను పనివాడన్న సంగతి అక్కడవాళ్లకు తెలివిడి కావాలి. తెలిసి ఒప్పుకున్నా జీతందగ్గర కొంచెం పేచీవచ్చేది. ఈ రోజుల్లో అన్నమ్మసమయ మెరిగి ఇచ్చినడబ్బు తనని ఎంతో ఆదుకుంది!

ఇల్లు అద్దెకు తీసుకున్న మరి నాలుగు రోజులకు పని కుదిరింది. ఒక ఫౌండ్రీలో మేస్త్రీగా జేరాడు. ఒళ్లు దాచుకునే వ్యక్తి కాదేమో - త్వరలోనే - పైవాళ్ల అభిమానం చూరగొన్నాడు. కుర్రవాడ్ని దగ్గరనే వున్న కాన్వెంటు స్కూలుకు పంపుతున్నాడు. ఇదివరకటికన్నా జీతం ఎక్కువ. అన్నీ సుఖంగానే గడిచిపోతున్నవి. అన్నమ్మ సుష్టుగా ఇంత కాచి పోస్తున్నది. తనకు వేరే వ్యావృత్తి లేదు. పిల్లవాడు యింటికివచ్చి పాఠాలు శ్రద్ధగా చదువుకుంటుంటే ముచ్చట వేసింది. వాడు ముమ్మూర్తులా తనపోలిక, దాని పేరున నిలిచిన నలుసు. తను ఒళ్లు దాచుకోడు. పట్టుదల, కార్యదీక్ష, కష్టపడటం—ఇవ్వన్నీ చదువుకుంటున్న కొడుకులో ఇలా ప్రతిబింబించినై...చదివి పెద్ద వుద్యోగం చెయ్యాలి...తను పడిన కష్టాలు తనతో సరి అవాలి...వాడిమీది ఆశలతో తియ్యటి కలలు కన్నాడు.

* * *

ఆనాడు ఆరుబైట వెన్నెలలో పడుకున్నాడు. దూరంగా పిల్లవాడు దీపం దగ్గర చదువుకుంటున్నాడు. ప్రపంచం చాలావరకూ నిశ్శబ్దమైంది. పని పూర్తిఅయి అన్నమ్మ తనవద్దకు వచ్చింది.

“ఏం అన్నమ్మా పడుకోకుండా యిలా వచ్చావు ?” అని అడిగాడు.

అన్నమ్మ దగ్గరగా జరిగి కూర్చుని—

“నన్ను ఇలాగా ఎన్నాళ్లని వెలి వేస్తారు! దూరంగా ఎన్నాళ్లని అట్టెపెడ్తారు! బాహ్య ప్రపంచంలో మనం భార్యాభర్తలంగానే చలామణీ అవుతున్నాము. కాని అది అక్షరాలా పాటింపబడటంలేదు. ఈ విషయం మీకు గుర్తుచేయ్యాలని ఒక్కొక్కప్పుడు తీవ్రమైన ఆందోళన పడేదాన్ని. కాని, మా అక్క, మాఅక్క—

గనోక్వెల్
అన్నిసెగలకు గంటలలో గుణము
ఈశ్వర ఫార్మశీ, రాజమండ్రి.

Grand concession
ANY SHAPE SAME PRICE
Each Guaranteed 5 Years

5 Jewels Fitted
PRICE Rs.26/— EACH
5 J. Sup. Chrome 28/- Rolled gold 35/-
15 Jewels Chrome 35/- Rolled gold 45/-
13" Size round 17/- Centre second 20/-
Pocket Watch 12/- Superior 14/-
MODEL PEN SUPPLIERS
POST BOX NO. 6772 CALCUTTA-7

మీద మీ ప్రేమ గుర్తుకువచ్చి నన్ను పిరికి దాన్ని చేసేసినవి. ఇవ్వాళ మీ కే విధంగా ఎరుకపర్చుకోగల్గుతున్నానో నాకే తెలియదు..." అని ముభావంగా వూర్కొంది. నిశ్చలంగా మారుమూలవున్న ఒక సరోవరంలాంటి అతని హృదయంలో ఇది ఒక రాయివలె పడి విచిత్రంగా స్పందించింది. -ఏదో వచ్చింది. వుంటోంది. అంతే. అతనిలో ఇంతకన్న ఏ విధమైన ఆలోచన, ఇంతవరకూ పొడసూప లేదు. అన్నమ్మ మాటలలో ఎంతమాత్రం అసత్యం లేదు. నిజానికి -నమ్మకుని, యౌవ్వనంలో వున్న స్త్రీ వ్యక్తి వున్నదంటే ఎన్నాళ్లు చలించకుండా వుండగలదు? తాను? సంసారసుఖాన్ని అనుభవించి ప్రస్తుతం మోడుగా మారిన వ్యక్తి! తన ఎదురుగా - అనాదృత అయిన అనాఘ్రాత పుష్పం నిల్చుని ఆహ్వానిస్తోంది.....అతనిలోని పురుషత్వం మేలుకుంది. వుద్రేకానురాగాలకు నిలయమైన మానవత్వం తనలో వున్నదని గుర్తించగలిగాడు. అన్నమ్మవంక తిరిగాడు. అతని దృక్పథం మారింది. అతని కళ్లకు అన్నమ్మ సౌందర్యరాశిగా కనపడింది!...ఆమె తలలోని మల్లెలు అతన్ని మత్తెక్కించాయి. ...జడత్వపు సంకెళ్లు త్రెంచుకుని అతని చేతులు ఆమెను దగ్గరకు లాక్కున్నవి! "నన్ను మేల్కొల్పావు అన్నమ్మా! ఇన్నాళ్లుగా నీయడల అపచారం చేశాను. నన్ను క్షమించవూ?" అన్నాడు మరింత దగ్గరకు తీసుకుని. సమాధానంగా...క్షమించానన్నట్లు...బుగ్గమీద మీటింది. సుబ్బారావు ఆశ్చర్యపోయాడు. అన్నమ్మలో ఎంత తేడా? ఈ చలాకీతనం- ఈ సరసం - తన ఎదలో ఏ మూలన దాచుకుంది అన్నమ్మ? వూటభావిలో వూరినట్లు ఈ శృంగార చేష్టలన్నీ అతన్ని ఉక్కిరిబిక్కిరి చేసి ముంచివేస్తున్నవి!

......అంతలోనే సుబ్బారావుకు అనుమానం తగిలింది. తనను చెంపదెబ్బ వేసింది. తనమీద అధికారం చెలాయించింది. ఇంతవరకూ ఒకలెకం. రేపటినుంచీ నూతనయుగం ప్రారంభమవుతుంది. తాను చాలా దూరంగా ఆమెను అట్టిపెడుతూ వచ్చాడు. అందువల్ల ఆమెలో ఏవైనా అధికారవాంఛలూ దురుద్దేశాలూ వుంటే- అవన్నీ మాటుమణిగివున్నాయి. ఇంతవరకూ ఒదిగివున్న అన్నమ్మకు తాను యీనాడు దాసుడైనాడు. రేపట్నించీ ఆమె తనమీద అధికారిణి అవుతుంది! ముందు రాబోయే పరిస్థితులు ఎలా వుంటాయో? ఇలాగే కాలం గడిపితే అన్నమ్మకే పిల్లలు పుట్టుకురావచ్చు! అప్పుడు తన పిల్లలపైవున్న ప్రేమ, వాత్సల్యం ఈ పెద్ద పిల్లవానిపై వుండకపోవచ్చు! అప్పుడు తననీ తన పిల్లవాడీన్ని వేరుచేస్తుందేమో! అప్పటికి తనశక్తి తన మతీ ఎలా వుంటాయో?...

ఇటువంటివి తలపుకురాగానే కూడదు. వచ్చినయ్యో? మనిషిని నీరసపరుస్తాయి... సుబ్బారావు ఒక్కుమ్మడిగా నిస్సత్తువై పోయినాడు...ఇది ఆలోచిస్తున్నంతసేపు- సుబ్బారావు చిన్న మెదడు అన్నమ్మ కేవో సమాధానాలు ఇస్తూనే వుంది. ఆ సందర్భానికి తగిన కార్యకలాపానికి ఈ ఆలోచనలు ఏమీ లోటు కలిగించలేదు.

* * *

మర్నాటినుంచీ తను అనుకున్నట్లుగానే అన్నమ్మలో విపరీతమైన చురుకుతనం చూడగలిగాడు. మళ్లీ తనొక సంసారి అయ్యాడు. తను పనిచేస్తున్న ఫౌండ్రీలో ఇంకా రాజకీయాలు మొలకెత్తలేదు. ప్రశాంత వాతావరణంలో తను సునాయాసంగా పైకి రాగల్గుతున్నాడు. ఇంట్లో ఇన్నాళ్టి బ్రహ్మచర్యజీవితం లోంచి విముక్తిపొందాడు. పూర్తిగా భోగిఅయ్యాడు. కాని సుబ్బారావు అపోహపడినట్లు అన్నమ్మలో చెడు తలపులు పొడసూపలేదు. ఆ కవళికలు ఏమాత్రంవున్నా ఈ వరలోనే బయటపడి వుండేవి? అన్నమ్మ సౌజన్యం నిజాయితీ గలది. అందువల్లనే ఈ మార్పు కలిగిన తర్వాత తనమీద తన కొడుకుమీద అన్నమ్మ ప్రేమ ద్విగుణీకృతం అయిందే గాని వారిద్దరిమధ్యా వేరుపర్చటానికి ప్రయత్నించలేదు.

చూస్తూవుండగానే గిర్రున తిరిగింది సంవత్సరం. అన్నమ్మకు మొగపిల్లవాడు పుట్టాడు. తనకు చేసేవారు లేరు గనుక ఆస్పత్రిలో పురుడు పోయించాడు. తల్లీ పిల్లవాడూ క్షేమంగా తిరిగివచ్చారు. మాతృమూర్తి అయి మొదటిసారిగా—పసిపాప బోసి నవ్వులలో తన చిరునవ్వులు కలిపి...తన ముంగిట ప్రవేశించింది అన్నమ్మ. ఇంటికి వచ్చిననాడు పండగలాగ జరపాలన్నది అన్నమ్మ. సరే నన్నాడు సుబ్బారావు. తనతోటి కార్మికులను, ఇరుగుపొరుగువాళ్లను పిలిచాడు. విందుచేశాడు. వేడుక బాగా జరిపించాడు. వచ్చినవాళ్లందరకూ తన కుటుంబాన్ని ఎరుక పరిచాడు. చంటివాడ్ని చూసినవాళ్ళంతా "అచ్చు నీపోలికే సుబ్బారావు" అని హెచ్చరించారు. పెద్దపిల్లవాడికీ చంటివాడికీ యీడులో చాలా తేడా కనిపించింది. అక్కడక్కడ, అది అసహజం కాకపోవచ్చుగాని, మొత్తమ్మీద వారికి వింతగానే తోచింది. ఊహాగానా లెందుకు అడగనే అడుగుదాం అంటూ ముందుకువచ్చాడు ముసిలి మేస్త్రీ జోసెఫ్.

"పెద్దవాడికీ చంటివాడికీ యీడులో యింత తేడా వుంది. మా చెల్లెలును సరిగా ఏలకుండా అల్లరి పెట్టావేంటి సుబ్బారావు?" అని నవ్వుతూ అడిగాడు.

సుబ్బారావుకు గూడా నవ్వు వచ్చింది. అన్నమ్మ సిగ్గుతో తలవంచుకు నవ్వుకుంది. అతను సమాధానం చెప్పలేదు. వాళ్లు సమాధానంకోసం ఎదురుచూడలేదు. ★